

Sygnatura akt **I AGa 266/22**

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 marca 2024 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu I Wydział Cywilny i Własności Intelektualnej

w składzie:

Przewodniczący: sędzia Maciej Rozpędowski

Sędziowie: Mikołaj Tomaszewski

Bogdan Wysocki

Protokolant: starszy sekretarz sądowy Katarzyna Surazyńska

po rozpoznaniu w dniu 26 lutego 2024 r. w Poznaniu

na rozprawie

sprawy z powództwa **Miasta L.-Miejski Ośrodek (...) w L.**

przeciwko **P. Ż.**

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu

z dnia 16 marca 2022 r. sygn. akt IX GC 251/21

I. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że:

a) w punkcie 1. zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 231 735,26 zł (dwieście trzydzieści jeden tysięcy siedemset trzydzieści pięć złotych i dwadzieścia sześć groszy) z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 7 maja 2021 r. do dnia zapłaty,

b) w punkcie 2. oddala powództwo w pozostałym zakresie,

c) w punkcie 3. zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 11 587 zł z tytułu zwrotu kosztów sądowych oraz kwotę 10 817 zł z tytułu zwrotu kosztów zastępstwa procesowego, z ustawowymi odsetkami za opóźnienie za czas po upływie tygodnia od dnia ogłoszenia niniejszego wyroku do dnia zapłaty,

II. oddala apelację w pozostałym zakresie,

III. zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 11 587 zł z tytułu zwrotu kosztów sądowych oraz kwotę 8 100 zł z tytułu zwrotu kosztów zastępstwa procesowego, z ustawowymi odsetkami za opóźnienie za czas od dnia uprawomocnienia się orzeczenia, którym je zasądzone, do dnia zapłaty.

Mikołaj Tomaszewski Maciej Rozpędowski Bogdan Wysocki

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 16 marca 2022 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu w sprawie z powództwa Miasto L. - Miejski Ośrodek (...) w L. przeciwko P. Ż. o zapłatę powództwo oddalił, obciążając kosztami procesu powoda.

Podstawą rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego były następujące ustalenia i rozważania:

Pozwem z dnia 31 grudnia 2020 r. powód Miasto L. wniósł o zasądzenie od pozwanego P. Ż. kwoty 231 735,26 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 8 września 2017 r. do dnia zapłaty oraz o zasądzenie kosztów procesu w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu pozwu powód wskazał, iż pozwany w dniu 9 maja 2017 r. zawarł z Bankiem (...)we W. umowę o przelew wierzytelności, na skutek której pozwany przelał na rzecz Banku, celem zabezpieczenia, wierzytelność z tytułu umowy nr (...) z dnia 6 kwietnia 2017r. na wykonanie zamówienia publicznego „Przebudowa głównej alei prowadzącej na stadion im. A. S. (1) w L. wraz z infrastrukturą towarzyszącą”. W dacie zawarcia umowy kredytowej pozwany posiadał zobowiązania stwierdzone prawomocnymi orzeczeniami, o których nie poinformował Banku składając wniosek o kredyt.

W trakcie wykonywanych prac do powoda Miejskiego Ośrodka (...) wpływały informacje od Komorników Sądowych, dotyczące zajęcia wszelkich przysługujących P. Ż. należności. Powód dokonał potrącenia z przysługującego pozwanemu wynagrodzenia, kwot przekazanych komornikom z tytułu zajęcia wierzytelności, a ponadto kwot wynikających z tytułu kar umownych oraz należności wypłaconych podwykonawcom. Kwota wynagrodzenia została rozliczona w całości. O przekazaniu poszczególnych kwot komornikom informowany był każdorazowo pozwany.

Pozwem z dnia 14 listopada 2018r. Bank (...)we W. wytoczył powództwo o zapłatę wierzytelności, którą pozwany przelał na rzecz Banku w kwocie 231 735,26 zł. W trakcie trwania procesu powód wystąpił z wnioskiem o wezwanie pozwanego do wzięcia udziału w procesie (przypozwanie), gdyż rozstrzygnięcie dotyczyło sytuacji majątkowej pozwanego. Pomimo skutecznego doręczenia wezwania do wzięcia udziału w sprawie w dniu 17 kwietnia 2019 r., pozwany nie przystąpił do procesu. Od tego momentu niewątpliwie pozwany miał wiedzę o bezpodstawnym wzbogaceniu.

Wyrokiem Sądu Okręgowego w Poznaniu XIII Wydział Cywilny z siedzibą w L. z dnia 5 sierpnia 2019 r., wydanego w sprawie o sygn. akt XIII C 856/18 Sąd zasądził od powoda na rzecz Banku (...) we W. kwotę 231 735,26 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 29 października 2018 r. do dnia zapłaty. W dniu 27 maja 2020 r. Sąd Apelacyjny w Poznaniu I Wydział Cywilny, sygnatura akt I ACA 1050/19 oddalił apelację powoda od tego wyroku. Celem realizacji powyższego wyroku Miasto L. - Miejski Ośrodek(...) dokonało przelewu na rzecz Banku (...)we W..

Z powyższego wynika, iż w majątku powoda w wyniku pierwotnej spłaty wierzycieli pozwanego, a następnie zapłaty na rzecz Banku (...) we W. powstało zubożenie na kwotę 231 735,26 zł. Jednocześnie, w majątku pozwanego doszło do wzbogacenia, osiągniętego względem powoda, bez podstawy prawnej.

W odpowiedzi na pozew pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powoda kosztów postępowania według norm przepisanych.

Uzasadniając swoje stanowisko pozwany wskazał, w dniu 6 kwietnia 2017 roku, w ramach prowadzonej działalności gospodarczej zawarta została z Miastem L. umowa nr (...), której przedmiotem była „Przebudowa głównej alei prowadzącej na S. im. A. S. w L. wraz z infrastrukturą towarzyszącą”. W ramach postępowania przetargowego strony określiły wynagrodzenie ryczałtowe za wykonane prace przewidziane umową w wysokości łącznej: 1 697 148,98 zł, przy czym wskazane wynagrodzenie zostało ustalone na podstawie pomiarów dokonanych przez Miasto L..

W dniu 18 grudnia 2017 roku postanowieniem Sądu Rejonowego Poznań – Stare Miasto w P., XI Wydział Gospodarczy dla spraw Upadłościowych i Restrukturyzacyjnych otwarte zostało przyspieszone postępowanie układowe pozwanego.

Pozwany podniósł, iż nie negował i nie neguje cen, ani przyjętych jednostek - pozostawiając ofertę złożoną przy przetargu jako aktualną. Kluczowym w niniejszej sprawie jest jednakże zakres zleconych prac, który znacząco wykroczył poza projektowane wartości, a wynika z rozbieżności w dokumentacji technicznej dostarczonej wykonawcy przez zamawiającego. Stanowi zatem okoliczności, której nie mógł przewidzieć wykonawca. Pozwany składał swoją ofertę na podstawie dokumentacji budowlanej i przedmiarów poczynionych przez inwestora, czyli zamawiającego. Przedmiotem umowy były roboty budowlane ograniczone pewnymi współrzędnymi, które predysponowały zakres robót, a co za tym idzie również cenę. W niniejszym przypadku podstawą ustalenia wynagrodzenia była dokumentacja techniczna wykonana na zlecenie zamawiającego dostarczona jako gotowy, zatwierdzony projekt. Dopiero w trakcie realizacji projektu wykryto różnice, których zamawiający nie zakładał przy tworzeniu zamówienia. Należy zatem stwierdzić, iż umówione wynagrodzenie ryczałtowe mogło dotyczyć jedynie takiego zakresu robót, który wynikał ze wskazanej dokumentacji technicznej. Pozostałe zaś roboty, w tym nieobjęte opisem technicznym pogłębienia spadków, nachyleń i ewentualnie inne roboty dodatkowe związane z powiększeniem metrażu wykopu, stanowią przedmiot wzbogacenia się zamawiającego. Pozwany podkreślił, że jego wierzytelność obejmuje kwotę 659 735,26 zł brutto za prace budowlane polegające na wykonaniu płyty głównej, która to kwota nie została zapłacona wykonawcy w związku z nieuzasadnionym naliczeniem kar umownych. Po odliczeniu kwoty zapłaconej na rzecz Banku (...)we W. do zapłaty pozostaje kwota 428 000 zł. W ocenie pozwanego strona powodowa w dalszym ciągu pozostaje dłużnikiem pozwanego. Pozwany zakwestionował fakt, iż był zobowiązany do zapłaty jakichkolwiek kar umownych na rzecz powoda, a tym samym zakwestionował fakt zasadności dokonanych przez powoda potrąceń wierzytelności.

Z najdalej posuniętej ostrożności procesowej pozwany podniósł zarzut przedawnienia roszczeń objętych niniejszym pozwem. Zgodnie bowiem z art. 118 k.c. termin przedawnienia dla roszczeń o świadczenia okresowe oraz roszczeń związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej wynosi trzy lata. W niniejszej sprawie powód dokonał zapłaty wszystkich kwot na konto komornika sądowego w 2017 roku. Od tego czasu, aż do wniesienia pozwu z dnia 15 marca 2021 roku, powód nie podjął żadnych czynności zmierzających do dochodzenia roszczenia od pozwanego, dlatego należy uznać, że uległo już ono przedawnieniu.

Sąd Okręgowy ustalił, że w dniu 6 kwietnia 2017 roku pozwany, w ramach prowadzonej przez pozwanego działalności gospodarczej, zawarł z powodem umowę nr (...), której przedmiotem była „Przebudowa głównej alei prowadzącej na S. im. A. S. w L. wraz z infrastrukturą towarzyszącą”. Za wykonane prace przewidziane umową ustalone zostało wynagrodzenie ryczałtowe w wysokości łącznej: 1 697 148,98 zł.

W dniu 9 maja 2017 r. pozwany zawarł z Bankiem (...)we W. umowę o przelew wierzytelności, na skutek której pozwany przelał na rzecz Banku, celem zabezpieczenia, wierzytelności z tytułu umowy nr (...) z dnia 6 kwietnia 2017r. za wykonanie zamówienia publicznego „Przebudowa głównej alei prowadzącej na stadion im. A. S. (1) w L. wraz z infrastrukturą towarzyszącą”.

Pismem z dnia 9 maja 2017r. roku, które wpłynęło do powoda w dniu 10 maja 2017r., powód został zawiadomiony przez pozwanego o tym, że przelał na rzecz Banku (...) we W. wierzytelności wynikające z umowy nr (...) z dnia 6 kwietnia 2017r. Jednocześnie pozwany wskazał, że należne jemu wynagrodzenie winno zostać przelane na wskazany rachunek bankowy.

W trakcie wykonywanych przez pozwanego prac toczyły się przeciwko niemu postępowania sądowe o zapłatę, zakończone uzyskaniem przez wierzycieli tytułów wykonawczych, na podstawie których wszczęte zostały postępowania egzekucyjne przeciwko pozwanemu. W trakcie tych postępowań do powoda, Miejskiego (...) wpływały informacje od Komorników Sądowych dotyczące zajęcia wszelkich przysługujących powodowi należności.

Na podstawie nakazu zapłaty Sądu Rejonowego w Kaliszu, V Wydział Gospodarczy z dnia 31 maja 2017r. w sprawie V GNc 2011/17 na kwotę 21.148,01 zł, zaopatrzonego w klauzulę wykonalności, zostało wszczęte postępowanie

egzekucyjne, prowadzone przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym Poznań - Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu Ł. J., sygn. akt: KM 582/17. W toku postępowania pismem z dnia 1 września 2017r. komornik dokonał zajęcia wierzytelności w stosunku do powoda. W dniu 5 września 2017 r. powód przekazał komornikowi kwotę 28 402,32 zł.

Na podstawie nakazu zapłaty Sądu Rejonowego w Kaliszu, V Wydział Gospodarczy z dnia 31 maja 2017r. w sprawie V GNc 2022/17 na kwotę 13 019,55 zł, zaopatrzonego w klauzulę wykonalności, zostało wszczęte postępowanie egzekucyjne, prowadzone przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym Poznań - Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu Ł. J., sygn. akt: KM 583/17. W toku postępowania pismem z dnia 1 września 2017r. komornik dokonał zajęcia wierzytelności w stosunku do powoda. W dniu 5 września 2017r. powód przekazał komornikowi kwotę 19 727,28 zł.

Na podstawie nakazu zapłaty Sądu Rejonowego w Kaliszu, V Wydział Gospodarczy z dnia 25 maja 2017r. w sprawie V GNc 1999/17 na kwotę 14.052,75 zł, zaopatrzonego w klauzulę wykonalności, zostało wszczęte postępowanie egzekucyjne, prowadzone przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym Poznań - Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu Ł. J., sygn. akt: KM 584/17. W toku postępowania pismem z dnia 1 września 2017 r. komornik dokonał zajęcia wierzytelności w stosunku do powoda. W dniu 5 września 2017 r. powód przekazał komornikowi kwotę 21 104,95 zł.

Na podstawie nakazu zapłaty Sądu Rejonowego w Kaliszu, V Wydział Gospodarczy z dnia 7 czerwca 2017r. w sprawie V GNc 2009/17 na kwotę 17.509,05 zł, zaopatrzonego w klauzulę wykonalności, zostało wszczęte postępowanie egzekucyjne, prowadzone przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym Poznań - Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu Ł. J., sygn. akt: KM 797/17. W toku postępowania pismem z dnia 1 września 2017 r. komornik dokonał zajęcia wierzytelności w stosunku do powoda. W dniu 5 września 2017r. powód przekazał komornikowi kwotę 25 309,93 zł.

Na podstawie nakazu zapłaty Sądu Rejonowego w Kaliszu, V Wydział Gospodarczy z dnia 7 czerwca 2017r. w sprawie V GNc 1996/17 na kwotę 17.506,12 zł, zaopatrzonego w klauzulę wykonalności, zostało wszczęte postępowanie egzekucyjne, prowadzone przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym Poznań - Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu Ł. J., sygn. akt: KM 798/17. W toku postępowania pismem z dnia 1 września 2017r. komornik dokonał zajęcia wierzytelności w stosunku do powoda. W dniu 5 września 2017r. powód przekazał komornikowi kwotę 25 140,24 zł.

Na podstawie nakazu zapłaty Sądu Rejonowego w Kaliszu, V Wydział Gospodarczy z dnia 9 sierpnia 2017r. w sprawie V GNc 2834/17na kwotę 54.120 zł, zostało wszczęte postępowanie zabezpieczające, prowadzone przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym Poznań - Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu Ł. J., sygn. akt: KM 887/17. W toku postępowania pismem z dnia 25 sierpnia 2017r. komornik dokonał zajęcia wierzytelności w stosunku do powoda. W odpowiedzi na powyższe zajęcie, powód pismem z dnia 30 sierpnia 2017r. poinformował komornika, że pozwany wykonał na jego rzecz roboty. Wskazał, że pozwany posiada zobowiązania wobec Banku (...) we W., umowa o przelew wierzytelności z dnia 9 maja 2017r. oraz wobec innych podmiotów, w tym również zobowiązania, co do których prowadzone są postępowania egzekucyjne. Jednocześnie powód zawiadomił komornika, że po rozliczeniu prac, poinformuje o sposobie i kolejności regulowania wszystkich roszczeń. W dniu 5 września 2017r. powód przekazał komornikowi kwotę 61 474,53 zł.

Na podstawie nakazu zapłaty Sądu Rejonowego w Kaliszu, V Wydział Gospodarczy z dnia 7 czerwca 2017r. w sprawie V GNc 2000/17 na kwotę 16.378,24 zł, zaopatrzonego w klauzulę wykonalności, zostało wszczęte postępowanie egzekucyjne, prowadzone przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym Poznań - Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu Ł. J., sygn. akt: KM 931/17. W toku postępowania pismem z dnia 1 września 2017r. komornik dokonał zajęcia wierzytelności w stosunku do powoda. W dniu 5 września 2017r. powód przekazał komornikowi kwotę 23 845,82 zł.

Na podstawie nakazu zapłaty Sądu Okręgowego w Poznaniu, IX Wydział Gospodarczy z dnia 23 marca 2017r. w sprawie IX GNc 171/17 na kwotę 92.583,46 zł, zaopatrzonego w klauzulę wykonalności, zostało wszczęte postępowanie egzekucyjne, prowadzone przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Lesznie D. M. sygn. akt: KM 478/17. W toku postępowania pismem z dnia 29 maja 2017r. komornik dokonał zajęcia wierzytelności w stosunku do powoda. W odpowiedzi na powyższe zajęcie, powód pismem z dnia 30 maja 2017r. poinformował komornika, że pozwany wykonuje jeszcze na jego rzecz roboty, które nie zostały zakończone. Wskazał, że pozwany posiada zobowiązania wobec

Banku (...) we W. – umowa o przelew wierzytelności z dnia 9 maja 2017r. oraz wobec innych podmiotów, w tym również zobowiązania, co do których prowadzone są postępowania egzekucyjne. Jednocześnie powód zawiadomił komornika, że po rozliczeniu wszystkich roszczeń z zachowaniem kolejności, możliwe będzie zajęcie wierzytelności objętej w/w egzekucją. W dniu 5 września 2017r. powód przekazał komornikowi kwotę 96 227,59 zł.

Na podstawie ugody, zawartej przed Sądem Rejonowym w Lesznie, V Wydział Gospodarczy w dniu 26 stycznia 2017r. w sprawie V GNc 932/16 obejmującej kwotę 15.291 zł, zaopatrzonej w klauzulę wykonalności, zostało wszczęte postępowanie egzekucyjne, prowadzone przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Lesznie D. M., sygn. akt: KM 588/17. W toku postępowania pismem z dnia 19 czerwca 2017r. komornik dokonał zajęcia wierzytelności w stosunku do powoda w zakresie należności głównej 9.194 zł. W odpowiedzi na powyższe zajęcie, powód pismem z dnia 26 czerwca 2017r. poinformował komornika, że pozwany wykonuje jeszcze na jego rzecz roboty, które nie zostały zakończone. Wskazał, że pozwany posiada zobowiązania wobec Banku (...) we W. – umowa o przelew wierzytelności z dnia 9 maja 2017 r. oraz wobec innych podmiotów, w tym również zobowiązania, co do których prowadzone są postępowania egzekucyjne. Jednocześnie powód zawiadomił komornika, że po rozliczeniu wszystkich roszczeń z zachowaniem kolejności, możliwe będzie zajęcie wierzytelności objętej w/w egzekucją. W dniu 5 września 2017r. powód przekazał komornikowi kwotę 12 680,48 zł.

Na podstawie nakazu zapłaty Sądu Rejonowego w Lesznie, V Wydział Gospodarczy z dnia 4 września 2017r. w sprawie V GNc 1493/17 na kwotę 62.849,18zł, zostało wszczęte postępowanie zabezpieczające, prowadzone przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Lesznie K. H., sygn. akt: KM 894/17. W toku postępowania pismem z dnia 7 września 2017r. komornik dokonał zajęcia wierzytelności w stosunku do powoda. W dniu 12 września 2017 r. powód przekazał komornikowi kwotę 68 150,36 zł. Pismem z dnia 13 września 2017 r. powód poinformował komornika, że zajęta wierzytelność w wysokości 68 150,36 zł została w dniu 12 września 2017r. przekazana na konto komornika.

Na podstawie nakazu zapłaty Sądu Rejonowego w Lesznie, V Wydział Gospodarczy z dnia 31 lipca 2017r. w sprawie V GNc 1227/17 na kwotę 7.000 zł, zaopatrzonego w klauzulę wykonalności, zostało wszczęte postępowanie egzekucyjne, prowadzone przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Lesznie Ł. R., sygn. akt: 791/17. W toku postępowania pismem z dnia 6 września 2017r. komornik dokonał zajęcia wierzytelności w stosunku do powoda. W dniu 12 września 2017 r. powód przekazał komornikowi kwotę 10 682,18 zł. Pismem z dnia 13 września 2017 r. powód poinformował komornika, że zajęta wierzytelność w wysokości 10.682,18 zł została przekazana komornikowi w dniu 12 września 2017r.

Pozwem z dnia 14 listopada 2018r. Bank(...) we W. wytoczył powództwo o zapłatę wierzytelności, którą P. Ż. przelał na rzecz Banku w kwocie 231 735,26 zł.

Wyrokiem Sądu Okręgowego w Poznaniu XIII Wydział Cywilny z siedzibą w L. z dnia 5 sierpnia 2019 r., wydanym w sprawie o sygn. akt XIII C 856/18 Sąd zasądził od powoda na rzecz Banku (...) we W. kwotę 231.735,26 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 29 października 2018 r. do dnia zapłaty.

Wyrokiem z dnia 27 maja 2020 r. Sąd Apelacyjny w Poznaniu I Wydział Cywilny, sygn. akt I ACa 1050/19 oddalił apelację powoda od powyższego wyroku.

Celem realizacji powyższego wyroku, powód w dniu 10 czerwca 2020r. dokonał przelewu na rzecz Banku (...) we W. kwoty 262 256,26 zł

Powód dnia 17 grudnia 2020 r. wezwał pozwanego do zapłaty kwoty 231 735,26 zł, w terminie 3 dni od dnia otrzymania wezwania.

Stan faktyczny Sąd I instancji ustalił, na podstawie dokumentów dołączonych przez strony do akt sprawy oraz dokumentów zgromadzonych w aktach postępowań egzekucyjnych. Dokumenty te miały charakter dokumentów prywatnych i stosownie do treści 245 k.p.c. stanowiły dowód tego, że osoby, które je podpisały złożyły oświadczenia zawarte w tych dokumentach. Dokumenty powyższe nie były kwestionowane przez strony, a Sąd nie znalazł podstaw,

aby czynić to z urzędu. część dokumentów miała charakter dokumentów urzędowych i zgodnie z art. 244 § 1 k.p.c. stanowiła dowód tego, co zostało w nich urzędowo zaświadczone.

Sąd Okręgowy zważył, że powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie.

Powód wywodził, że pozwany jest bezpodstawnie wzbogacony.

Poza sporem pozostawało, że strony łączyła umowa o roboty budowlane.

Pozwany dokonał w dniu 9 maja 2017r. cesji wierzytelności o zapłatę wynagrodzenia z tej umowy na rzecz Banku (...)we W., o czym zawiadomił powoda w dniu 10 maja 2017 r. Po dokonaniu cesji, wierzytelności w stosunku do powoda, zostały zajęte w toku kilkunastu postępowań egzekucyjnych. Powód realizując te zajęcia przekazał komornikom określone sumy pieniężne. Jednocześnie Bank zażądał zapłaty scedowanej wierzytelności i uzyskał w tym zakresie prawomocny wyrok sądu. Powód stał na stanowisku, że pozwany został bezpodstawnie wzbogacony, bowiem na skutek przekazania komornikowi określonych kwot, zostały zaspokojone jego należności wobec osób trzecich, a więc doszło do zmniejszenia pasywów. Pomimo tego powód musiał dokonać zapłaty na rzecz Banku tytułem zaspokojenia wierzytelności z umowy z dnia 6 kwietnia 2017 r. mimo, iż z tytułu tej samej wierzytelności dokonał już zapłaty komornikom.

Pozwany podniósł zarzut przedawnienia, jednakże zarzut ten według Sądu Okręgowego jest niezasadny.

Z zastrzeżeniem wyjątków w ustawie przewidzianych, roszczenia majątkowe ulegają przedawnieniu (art. 117 § 1 k.c.). Po upływie terminu przedawnienia ten, przeciwko komu przysługuje roszczenie, może uchylić się od jego zaspokojenia, chyba że zrzeka się korzystania z zarzutu przedawnienia. Jednakże zrzeczenie się zarzutu przedawnienia przed upływem terminu jest nieważne. (art. 117 § 2 k.c.).

Zgodnie z art. 118 k.c., jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej, termin przedawnienia wynosi lat dziesięć, a dla roszczeń o świadczenia okresowe oraz roszczeń związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej – trzy lata. Przepis ten z dniem 9 lipca 2018 r. uległ zmianie na podstawie ustawy z dnia 13 kwietnia 2018 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r. poz. 1104), nie mniej art. 5 ust. 1 tej ustawy stanowił, że do roszczeń powstałych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy i w tym dniu jeszcze nieprzedawnionych stosuje się od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy przepisy ustawy zmienianej w art. 1, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą. Z uwagi, iż roszczenia pozwanych związane były z prowadzoną działalnością gospodarczą, powyższa zmiana nie miała istotnego znaczenia, gdyż termin przedawnienia roszczeń tego rodzaju nie uległ zmianie.

Roszczenie powoda podlegało trzyletniemu okresowi przedawnienia. Powód zapłaty na rzecz komorników dokonywał w 2017 r. Ostatecznie jednak dopiero w 2020 r. powód, w następstwie wyroku, musiał dokonać zapłaty również na rzecz Banku, kwoty zaspokajającej wierzytelność, nabytą przez Bank w drodze cesji. Niezależnie od powyższego, przyjmując, że termin przedawnienia zaczął bieg od chwili przekazania kwot komornikom, to upłynął on w dniu 31 grudnia 2020 r. i w tym samym dniu powód złożył pozew w niniejszej sprawie.

Zgodnie z art. 405 k.c. kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości.

Wprawdzie pozwany nie kwestionował podstawy prawnej powództwa (ograniczając się do zarzutów ze stosunku podstawowego), to jednak kwestia kwalifikacji prawnej roszczenia należy do Sądu i nie jest on bezwzględnie związany twierdzeniami powoda, ale zobowiązany jest do wszechstronnej oceny zgłoszonego roszczenia, z uwzględnieniem materiału dowodowego, zaoferowanego przez strony. W realiach niniejszej sprawy należało rozważyć czy roszczenie powoda należy oceniać jako bezpodstawne wzbogacenie, czy jako świadczenie nienależne.

Wzbogacenie pozwanego kosztem powoda polegało na tym, że w wyniku wpłaty przez powoda szeregu kwot, tytułem zajętej wierzytelności na rachunki komorników prowadzących postępowania egzekucyjne przeciwko pozwanemu, a następnie rozliczeniu tych kwot i wypłaceniu ich zgodnie z ustalonymi planami podziału na poczet kosztów

egzekucyjnych oraz na poczet należności egzekwowanych przez poszczególnych wierzycieli, pozwany został zwolniony w tej części ze swoich zobowiązań. W majątku pozwanego nastąpiło więc zmniejszenie jego pasywów, w wysokości kwot uiszczonych przez powoda na rachunek komornika. Brak podstawy prawnej ubytku w majątku powoda na rzecz zmniejszenia pasywów pozwanego wynika stąd, że powód spełnił w ten sposób świadczenie, do którego tak naprawdę nie był zobowiązany, ani wobec pozwanego, ani wobec jego wierzycieli, czy też wobec komorników. Źródłem świadczenia, z którego rzeczywiście wynikał pieniężny dług powoda była umowa z dnia 6 kwietnia 2017 r. Zgodnie z tą umową, pierwotnym wierzycielem był pozwany. Jak rozstrzygnął Sąd Okręgowy w Poznaniu w sprawie XIII C 856/18, na podstawie ważnej umowy przelewu wierzytelności, powód swoje zobowiązanie powinien spełnić do rąk nabywcy wierzytelności. O przelewie wierzytelności powód dowiedział się w dniu 10 maja 2017 r., a więc jeszcze przed jej zajęciem przez komorników sądowych prowadzących egzekucję przeciwko pozwanemu, a w niektórych przypadkach, nawet przed powstaniem tytułu wykonawczego. Pomimo tego powód spełnił świadczenie do rąk komorników, realizując przymus wynikający z zajęcia wierzytelności, a sąd w sprawie XIII C 856/18 uznał, że czynność ta nie zwolniła powoda od obowiązku świadczenia na rzecz nabywcy wierzytelności. Tym samym, wobec dalszego istnienia po stronie powoda długu wobec nabywcy wierzytelności, pomimo uiszczenia przedmiotowych należności do rąk komorników, powód stała się bezpodstawnie pozbawiony majątku w wysokości dochodzonych roszczeń. Tym bardziej, że z okoliczności sprawy wynika, że powód spełnił świadczenie również na rzecz nabywcy wierzytelności. Korzyść majątkową z zaistniałej sytuacji poniósł pozwany.

Zdaniem Sądu I instancji, oceniając sprawę w kontekście art. 410 § 1 i 2 k.c. należy wskazać, że świadczenie powoda było nienależne, gdyż powód spełniając je nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył, a podstawa świadczenia względem pozwanego odpadła na skutek przelewu wierzytelności. Przyjęcie powyższej kwalifikacji obligowało Sąd do rozważania, czy nie zaszyły sytuacje z art. 411 pkt 1 – 4 k.c., który wskazuje przypadki, w których nie można żądać zwrotu świadczenia spełnionego nienależnie, w szczególności punktu 1, zgodnie z którym nie można żądać zwrotu świadczenia jeżeli spełniający świadczenie wiedział, że nie był do świadczenia zobowiązany, chyba że spełnienie świadczenia nastąpiło z zastrzeżeniem zwrotu albo w celu uniknięcia przymusu lub w wykonaniu nieważnej czynności prawnej.

Według Sądu Okręgowego rozważyć należy, czy wiedza powoda o tym, że nie był do świadczenia zobowiązany, a spełnił je bez zastrzeżenia zwrotu, oznacza, że działał w złej wierze.

Okoliczność, że powód wiedział o przelewie wierzytelności jest w ocenie Sądu bezsporna. Z dokumentów przedstawionych w sprawie (pismo pozwanego z dnia 9 maja 2017r.) wynika, że powód wiedział o przelewie wierzytelności jeszcze przed jej zajęciem. Jednocześnie, jak wynika z akt postępowań egzekucyjnych, powód był wzywany do zapłaty przez komorników w związku z zajęciem wierzytelności.

Z akt postępowań egzekucyjnych nie wynika, aby powód domagał się od komornika zwolnienia zajętej wierzytelności spod egzekucji, zaskarżył jakąkolwiek czynność komornika lub aby domagał się zawiadomienia nabywcy wierzytelności, jako osoby trzeciej o naruszeniu jej praw. Nabywca wierzytelności nie wytoczył powództwa przeciwegzekucyjnego o zwolnienie spod zajęcia przedmiotowej wierzytelności. Pozwany, jako dłużnik, zaakceptował fakt rozdysponowania środków wpłaconych przez powoda zgodnie z planami podziału sporządzonymi przez komornika. Miał więc pełną świadomość, że na skutek uzyskania od powoda świadczenia pieniężnego bez żadnej podstawy prawnej, zwalniany jest z części swoich pasywów.

W chwili dokonywania każdego z zajęć komorniczych, powód wiedział o cesji, a więc o tym, że pozwany nie jest już jego wierzycielem. Z akt postępowań egzekucyjnych jednoznacznie wynika, że w żadnym z nich powód, nie tylko nie zawiadomił komornika o cesji i jej skutkach, ale nawet nie wyraził swojej wątpliwości, co do tego, kto jest osobą na rzecz której powinien świadczyć. W toku większości postępowań egzekucyjnych powód bez jakiegokolwiek refleksji wykonał zajęcie i przekazał komornikom żadaną kwotę, nie informując komornika o cesji, a Bank o dokonanych zajęciach. W niektórych sprawach (Km 894/17, Km 791/17) aktywność powoda, oprócz przekazania pieniędzy, obejmowała również pisemne zawiadomienie komornika o wykonaniu zajęcia. Jedynie w kilku sprawach (Km 887/17, Km 478/17, Km 588/17) powód nie wykonał zajęcia od razu, zawiadamiając komornika, że pozwany nie zakończył jeszcze prac, nie

zostały one rozliczone, a zatem nie może dokonać jeszcze wypłaty. W tych pismach powód zawiadomił komornika, że swoje roszczenia w stosunku do pozwanego zgłosiły również inne podmioty, w tym o innych zajęciach komorniczych. Wspominał również o przedmiotowej umowie cesji, ale nie zaznaczał, że wierzytelność została scedowana na inny podmiot, ale że Bank jest wierzycielem pozwanego z tytułu umowy cesji, co sugerowałoby, że powód nie rozumiał istoty umowy cesji i skutków jej zawarcia. W żadnym jednak przypadku powód nie powiadomił komornika, że nie może wykonać zajęcia z uwagi na cesję lub że w związku z dokonaniem cesji, ma wątpliwości, na czym rzecz powinien dokonać zapłaty. Ostatecznie również w tych sprawach przekazał komornikom pieniądze.

Z uwagi na wiedzę o przelewie wierzytelności, przyjęć należy, zdaniem Sądu I instancji, że powód działał w złej wierze. W całkowicie nieuzasadniony sposób powód pozostawał w przekonaniu, że uiszczając należności w postępowaniu egzekucyjnym, zwalnia się ze swojego obowiązku świadczenia wobec podmiotu uprawnionego do jego odbioru. O tym, że działanie to okazało się nieskuteczne dla zwolnienia się z obowiązku świadczenia na rzecz nabywcy wierzytelności, rozstrzygnął ostatecznie Sąd Okręgowy w Poznaniu w wyroku z dnia 5 sierpnia 2019 r. w sprawie XIII C 856/18. Powód, mając wiedzę o cesji, powinien sam wcześniej dokonać właściwej oceny swojego zachowania. Zwrócić należy uwagę, iż powodem nie jest osoba fizyczna a jednostka samorządu terytorialnego, a więc jest to podmiot profesjonalny, zatrudniający wielu pracowników, w tym zapewne prawników lub mogących przez trudu uzyskać poradę prawną. Powód powinien zatem w taki sposób zorganizować funkcjonowanie własnych jednostek i przeszkolić pracowników, ale rozumieli oni skutki dokonania cesji, a w razie wątpliwości zasięgaliby opinii prawników. Tymczasem zachowanie powoda było bezrefleksyjne, niejako zautomatyzowane – otrzymał zajęcie wierzytelności, wierzytelność istniała – przekazał pieniądze komornikowi. Gdyby powód zawiadomił komornika o cesji, uniknąłby konieczności przekazywania kwot pieniężnych w ramach egzekucji. Powstanie zatem po stronie powoda stanu zubożenia było tylko i wyłącznie wynikiem zawinionego działania powoda. Gdyby powód zachował się zgodnie z przepisami i zawiadomił komornika o przeszkodach w wykonaniu zajęcia (art. 896 § 2 pkt 1 i 2 k.p.c.), wówczas zajęcie nie było wykonane. Gdyby po dokonanej zawiadomieniu komornik nadal uważał zajęcie za skuteczne, to wówczas można by uznać, że zapłata została dokonana w celu uniknięcia przymusu, co uprawniałoby powoda do żądania zasądzenia jej równowartości od pozwanego.

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd I instancji uznał, że powód nie wykazał swojego roszczenia co do zasady i w związku z tym oddalił powództwo. Powód żądał w istocie zwrotu świadczenia nienależnego, mimo, iż spełniając świadczenie wiedział, że podstawa świadczenia odpadła, na skutek dokonanej cesji.

Pozwany podnosił szereg okoliczności dotyczących wykonania umowy o roboty budowlane i wzajemnych rozliczeń, jednakże z uwagi na oddalenie powództwa ze wskazanej powyżej przyczyny, nie miały one znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy i nie były przedmiotem rozważań Sądu.

O kosztach procesu Sąd Okręgowy orzekł w punkcie 2. wyroku obciążając nimi w całości powoda jako stronę przegrywającą proces. W tym zakresie Sąd oparł się na przepisach art. 98 § 1 i § 3 k.p.c. Zgodnie z ich brzmieniem strona przegrywająca sprawę jest obowiązana zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony. Do powyższych kosztów stosownie do § 3 przywołanego powyżej przepisu należą dla strony reprezentowanej przez adwokata wynagrodzenie nie wyższe niż stawki określone w odrębnych przepisach i wydatki jednego adwokata, koszty sądowe oraz koszty nakazanego przez sąd osobistego stawiennictwa strony. Z uwagi, iż pozwany nie poniósł żadnych kosztów, Sąd ograniczył powyższe rozstrzygnięcie, jedynie do przesądzenia zasady ponoszenia kosztów.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego złożył powód, zaskarżając orzeczenie w całości, zarzucając:

1. naruszenie prawa materialnego, art. 411 § 1 k.c. poprzez niewłaściwe jego zastosowanie, polegające na uznaniu, iż z uwagi na wiedzę o przelewie wierzytelności, powód działał w złej wierze, co oznacza, że wiedział, że nie był do świadczenia zobowiązany, podczas gdy zła wiara powoda nie ma znaczenia dla oceny wiedzy co do braku zobowiązania do spełnienia świadczenia,

2. naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez brak wszechstronnego i należytego rozważenia całości materiału dowodowego w sprawie, a w konsekwencji poczynienie ustaleń sprzecznych z zebrany materiałem dowodowym wyrażających się w uznaniu, iż powód spełniając świadczenie wiedział, że nie był do świadczenia zobowiązany, podczas gdy z uzasadnienia zaskarżonego wyroku nie wynika, aby powód miał pełną, nie naruszoną przez jakiegokolwiek wątpliwości świadomość, że świadczenie to nie należy się jego odbiorcy, a z uwagi na okoliczności sprawy, konstrukcję prawną, w tym również posiadaną opinię prawną powód nie miał takiej wiedzy, a ponadto wiedza ta nie była oczywista,

3. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy i ustalenie, że powód nie informował komorników o cesji wierzytelności, podczas gdy powód w każdym piśmie do komorników wskazywał na umowę o przelew wierzytelności na rzecz Banku (...)we W., a ponadto w związku z wezwaniem Komornika Sądowego D. M. powód przedstawił kopię umowy o przelew wierzytelności, która znajduje się w aktach komorniczych sprawy, a jak wynika wprost z uzasadnienia zaskarżonego wyroku „gdyby powód powiadomił komornika o cesji uniknąłby konieczności przekazywania kwot pieniężnych w ramach egzekucji”, a „gdyby po dokonany zawiadomieniu komornik nadal uważał zajęcie za skuteczne, to wówczas można by uznać, że zapłata została dokonana w celu uniknięcia przymusu, co uprawniałoby powoda do żądania zasądzenia jej równowartości od pozwanego”,

ewentualnie

4. naruszenie art. 233 §1 k.p.c. poprzez brak wszechstronnego i należytego rozważenia całości materiału dowodowego w sprawie, a w konsekwencji poczynienie ustaleń sprzecznych z zebrany materiałem dowodowym wyrażających się w uznaniu, iż powód spełniając świadczenie nie działał w celu uniknięcia przymusu, podczas gdy z uwagi na dokonane zajęcia komornicze zapłata została dokonana w celu uniknięcia przymusu, co znajduje też odzwierciedlenie w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, zgodnie z którym: „Pomimo tego powód spełnił świadczenie do rąk komorników, realizując przymus wytykający z zajęcia wierzytelności(...)”.

Mając na uwadze powyższe zarzuty skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kwoty 231 735,26 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 8 września 2017 r. do dnia zapłaty, zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego za obie instancje według norm przepisanych, ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu.

Ponadto powód wniósł o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z protokołu z kontroli doraźnej gospodarki finansowej Miejskiego (...) w L. (wyciąg) na fakt tego, że powód nie wiedział, że nie był do świadczenia zobowiązany, wskazując iż przeprowadzenie dowodu nie było możliwe przed Sądem I instancji, albowiem dokument ten został doręczony powodowi dnia 10 maja 2022 r.

Pozwany wniósł o oddalenie apelacji z zasądzeniem kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja powoda jest w większości zasadna.

Sąd odwoławczy podziela dokonane przez Sąd Okręgowy, istotne dla rozstrzygnięcia sprawy, ustalenia faktyczne, jednakże nie podziela wywiedzionych z tych ustaleń wniosków prawnych, które stanowiły podstawę oddalenia powództwa apelującego.

W pierwszej kolejności Sąd odwoławczy odniósł się do zarzutów apelacyjnych naruszenia przepisu postępowania, art. 233 § 1 kpc.

Dla skutecznego podniesienia zarzutu naruszenia przepisu art. 233 § 1 kpc niezbędne jest wykazanie przez skarżącego, że Sąd I instancji naruszył granice swobodnej oceny dowodów.

Według Sądu odwoławczego takiego zarzutu apelujący skutecznie nie wykazał.

W wyroku z dnia 31 sierpnia 2005 r. Sąd Apelacyjny w Poznaniu (I ACa 456/05, niepublikowane) wskazał, że „ocena mocy i wiarygodności dowodów, przeprowadzona w pisemnym uzasadnieniu orzeczenia, mogłaby być skutecznie podważona w postępowaniu odwoławczym tylko wówczas, gdyby wykazano, że zawiera ona błędy logiczne, wewnętrzne sprzeczności, jest niepełna itp.”, podnosząc podobnie w wyroku z dnia 24 maja 2005 r. (I A Ca 1098/04, niepublikowane), że „dokonywanie oceny dowodu przez Sąd I instancji bez naruszenia zasad logicznego rozumowania lub doświadczenia życiowego mieści się w granicach swobodnej oceny dowodów”. W wyroku z dnia 7 października 2005 r. (IV CK 122/05) Sąd Najwyższy jednoznacznie wskazał, że „jeżeli wnioski wyprowadzone przez sąd orzekający z zebranego materiału dowodowego są logicznie poprawne i zgodne z doświadczeniem życiowym, ocena tego sądu nie narusza przepisu art. 233 § 1 k.p.c. i musi się ostać, choćby z materiału tego dawały się wysnuć również wnioski odmienne. Tylko wówczas, gdy brakuje logiki w powiązaniu wniosków z zebranymi dowodami lub gdy wnioskowanie sądu wykracza poza schematy logiki formalnej albo, wbrew zasadom doświadczenia życiowego, nie uwzględnia jednoznacznych związków przyczynowo - skutkowych, przeprowadzona przez sąd orzekający ocena dowodów może być skutecznie podważona”.

Zwalczenie swobodnej oceny dowodów nie może polegać tylko na przedstawieniu przez apelującego własnej korzystnej dla skarżącego wersji zdarzeń, ustaleń stanu faktycznego opartego na jego własnej ocenie, lecz konieczne jest, w szczególności w sytuacji reprezentowania powoda przez profesjonalnego pełnomocnika w osobie adwokata, przy posłużeniu się argumentami wyłącznie jurydycznymi, wykazywanie, że wskazane w art. 233 § 1 k.p.c. kryteria oceny wiarygodności i mocy dowodów zostały naruszone i miało to wpływ na wynik sprawy.

Z uwagi na treść omawianych zarzutów apelacyjnych, opartych o przepis art. 233 § 1 kpc należy wskazać, iż przepis art. 233 § 1 kpc reguluje jedynie kwestię oceny wiarygodności i mocy (wartości) dowodowej przeprowadzonych w sprawie dowodów, a nie poczynionych ustaleń faktycznych, czy wyprowadzonych z materiału dowodowego wniosków. Uchybienia w tym zakresie winny się skonkretyzować w zarzutach sprzeczności ustaleń faktycznych z materiałem dowodowym. Zaniechanie zaś wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału, czy też pominięcie przez sąd przy wyrokowaniu określonej okoliczności faktycznej, nawet jeżeli strona uważa ją za okoliczność istotną dla rozstrzygnięcia sprawy - nie stanowi o naruszeniu powyższego przepisu (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 listopada 2003 r., II CK 293/02).

Ponadto w części zarzuty skarżącego podniesione na podstawie art. 233 kpc nie tylko nie odnoszą się do istoty regulacji z art. 233 § 1 kpc, co zostało już wcześniej wskazane, lecz analiza omawianych zarzutów prowadzi w wniosku, że dotyczą one raczej oceny prawnej Sądu I instancji, poprawności przeprowadzonego przez Sąd Okręgowy procesu subsumcji ustalonego stanu faktycznego pod właściwe przepisy praw, co należy do sfery wykładni i stosowania prawa materialnego.

Wbrew twierdzeniom skarżącego Sąd I instancji w przypadku trzech opisanych w uzasadnieniu zajęć egzekucyjnych wierzytelności wskazał, iż powód informował komornika, że pozwany posiada zobowiązania wobec Banku (...) we W., o umowie o przelewie wierzytelności, czy o zobowiązaniach, co do których prowadzone są postępowania egzekucyjne.

Należy jednakże zauważyć, że wbrew zarzutowi powoda nie w wszystkich aktach sądowych postępowania egzekucyjnych znajduje się pismo powoda informujące o cesji wierzytelności. Przykładowo w sprawie I Km 894/17 wymienionej w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku brak jakiegokolwiek pisma powoda z informacją o przelewie wierzytelności dokonany przez pozwanego pomimo, iż w tym postępowaniu komornik dokonał zajęcia przedmiotowej wierzytelności wobec powoda. W sprawie Km 791/17 znajduje się tylko pismo z dnia 13 września 2017 r. o przekazaniu na rachunek komornika kwoty 10 682,18 zł w wykonaniu zajęcia egzekucyjnego, bez jakiegokolwiek informacji o

przelewie wierzytelności (sprawa egzekucyjna wymieniona w uzasadnieniu wyroku Sądu Okręgowego). Tym samym zarzut skarżącego błędnych ustaleń faktycznych Sądu I instancji jest bezzasadny.

Ponadto nie jest istotne, jak to podnosi skarżący w zarzucie, że w każdym piśmie do komornika powód informował komornika o cesji (co jak wynika z akt sprawy Km 791/17 nie jest zgodne z rzeczywistym stanem rzeczy) lecz czy taka informacja była kierowana do komornika w odpowiedzi na każde egzekucyjne zajęcie przedmiotowej wierzytelności, a tej okoliczności powód nie wykazał.

Wskazane w zarzutach powoda okoliczności nie miały istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy, gdyż zmiana zaskarżonego wyroku dokonana przez Sąd Apelacyjny wynika z zakwestionowania podstawy prawnej rozstrzygnięcia przyjętej przez Sąd I instancji, z zastosowaniem przepisów art. 410 §§ 1 i 2 kc w zw. z art. 411 pkt 1 kc. Tym samym Sąd odwoławczy podzielił zarzut apelacyjny powoda naruszenia przez Sąd Okręgowy prawa materialnego, art. 411 pkt 1 kc (w zarzucie apelacyjnym błędnie oznaczony jako art. 411 § 1 kc).

Zgodnie z przepisem art. 410 § 1 kc przepisy artykułów poprzedzających, czyli dotyczących bezpodstawnego wzbogacenia, stosuje się w szczególności do świadczenia nienależnego, przy czym świadczenie jest nienależne, jeżeli ten, kto je spełnił, nie był w ogóle zobowiązany lub nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty, albo jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia (§ 2).

Przepis art. 896 § 1 kpc, regulujący egzekucyjne zajęcie w egzekucji z innych wierzytelności, do egzekucji z wierzytelności komornik przystępuje przez jej zajęcie, a w celu zajęcia komornik między innymi zawiadamia dłużnika, że nie wolno mu odbierać żadnego świadczenia ani rozporządzać zajętą wierzytelnością i ustanowionym dla niej zabezpieczeniem, jak też zawiadamia dłużnika wierzytelności o charakterze egzekwowanych świadczeń, wzywając dłużnika wierzytelności, aby należnego od niego świadczenia nie uiszczał dłużnikowi, lecz złożył je komornikowi lub na rachunek depozytowy Ministra Finansów.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego Sąd I instancji, uwzględniając okoliczności faktyczne rozpoznawanej sprawy, przede wszystkim toczące się przeciwko pozwanemu liczne postępowania egzekucyjne, w których sądowy organ egzekucyjny dokonywał w sposób wyżej wskazany zajęć spornej wierzytelności, błędnie ocenił charakter prawny czynności powoda w przedmiocie realizacji zajęć egzekucyjnych, przez przekazanie środków objętych omawianą wierzytelnością na rachunek komornika sądowego, jako spełnienie świadczenia w rozumieniu przepisów regulujących skutki spełnienia nienależnego świadczenia – art. 410 kc i art. 411 kc.

W ocenie Sądu odwoławczego złożenie przez dłużnika wierzytelności jej przedmiotu w postaci środków pieniężnych na rachunek organu egzekucyjnego w wykonaniu zajęcia egzekucyjnego dokonanego przez komornika sądowego w trybie przepisów art. 895 i następnych kpc nie jest spełnieniem świadczenia w znaczeniu materialnoprawnym, do którego miałby zastosowanie regulacje z art. 410 kc i art. 411 kc.

Zajęcie wierzytelności zgodnie z przepisami procedury cywilnej oznacza, że z chwilą doręczenia zawiadomienia o zajęciu dłużnikowi zajętej wierzytelności dłużnikowi egzekwowanemu nie wolno odbierać żadnego świadczenia ani rozporządzać zajętą wierzytelnością, a dłużnik wierzytelności zajętej nie może uiścić należnego świadczenia do rąk dłużnika egzekwowanego, lecz powinien je złożyć organowi egzekucyjnemu (art. 896 § 1 k.p.c.). Dłużnik zajętej wierzytelności traci zatem prawo rozporządzenia nią na rzecz dłużnika egzekwowanego, wierzyciel zajętej wierzytelności (dłużnik egzekwowany) traci uprawnienie do żądania od swojego dłużnika świadczenia będącego przedmiotem zajęcia, a odpowiadający temu uprawnieniu obowiązek świadczenia ulega przekształceniu. Dłużnik zajętej wierzytelności nie ma bowiem obowiązku świadczenia na rzecz wierzyciela (dłużnika egzekwowanego), ale na rzecz organu egzekucyjnego, z którym wiąże go stosunek procesowy w ramach egzekucji sądowej.

Powód był zatem zobligowany do zapewnienia realizacji zajęcia, jednakże nie w ramach stosunku cywilnoprawnego, w którym dokonywałyby świadczenia tej wierzytelności albo jej części, na rzecz organu egzekucyjnego względnie na rzecz wierzyciela egzekwującego, z którymi to podmiotami powoda nie wiązał żaden stosunek cywilnoprawny, niezależnie

od jego źródła, lecz w ramach stosunku procesowego łącznego powoda, dłużnika zajętej wierzytelności, którego źródłem było skutecznie dokonane przez komornika sądowego zajęcie egzekucyjne tej wierzytelności.

Niezależnie od powyższych rozważań należy podnieść, iż nienależne świadczenie z art. 410 kc stanowi jeden z przypadków bezpodstawnego wzbogacenia z art. 405 kc. Regulacje z art. 410 kc i art. 411 kc dotyczą świadczenia podjętego w zamiarze wykonania zobowiązania, czyli takiego zachowania dłużnika, które odpowiada treści zobowiązania (art. 353 § 1 kc). Aby zachodziło nienależne świadczenie, musi być ono spełnione w zamiarze wykonania zobowiązania. Zamiar ten musi istnieć przede wszystkim u płacącego dług, gdyż jego wola decyduje w pierwszym rzędzie o charakterze i celu świadczenia.

W wyroku z dnia 9 sierpnia 2016 r. (II CSK 760/15) Sąd Najwyższy stwierdził, że przez świadczenie w rozumieniu art. 410 kc należy rozumieć każde celowe i świadome przysporzenie na rzecz majątku innej osoby, które z punktu widzenia odbiorcy można przyporządkować jakiemuś zobowiązaniu, choćby w ogóle lub jeszcze nieistniejącemu albo nieważnemu. Celowość i świadomość działania świadczącego zmierzającego do przysporzenia ocenia się z obiektywnie ujmowanego punktu widzenia odbiorcy, badając czy może on na podstawie rozpoznawalnych okoliczności uważać dane działanie za świadczenie. Z chwilą spełnienia świadczenia nienależnego powstaje roszczenie kondykcyjne, którego treścią jest obowiązek dokonania czynności faktycznej lub prawnej, stanowiącej świadczenie przeciwne do spełnionego.

Nie może ulegać wątpliwości, że uzyskanie przez organ egzekucyjnej od powoda, złożenia na rachunek komornika sądowego przez powoda, na skutek wykonania zajęcia egzekucyjnego przedmiotowej wierzytelności, środków pieniężnych objętych wierzytelnością, nie było wynikiem zamiaru powoda zaspokojenia ciążącego na skarżącym zobowiązania wynikającego z omawianej wierzytelności, tym bardziej, że powód nie był zobowiązany, w znaczeniu zobowiązania materialnoprawnego, do świadczenia na rzecz organu egzekucyjnego czy też na rzecz wierzycieli egzekwujących w poszczególnych postępowaniach egzekucyjnych, Powód wykonał jedynie swój obowiązek procesowy, wynikający z zajęcia egzekucyjnego wierzytelność. Tym samym potraktowanie przez Sąd Okręgowy czynności złożenia przez powoda poszczególnych kwot pieniężnych na rachunek organu egzekucyjnego nie stanowiło świadczeń, do których znajdowałyby zastosowanie regulacji dotyczące nienależnego świadczenia.

Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 11 września 1997 r. (III CKN 162/97) podniósł, że gdy określone przesunięcie majątkowe nie jest wynikiem świadczenia, nie może powstać roszczenie o zwrot nienależnego świadczenia, lecz jedynie roszczenie o zwrot bezpodstawnego wzbogacenia na zasadach ogólnych (art. 405-409 kc). Przy ocenie, czy miało miejsce świadczenie w ramach danego stosunku, rozstrzygające znaczenie winien mieć punkt widzenia wierzyciela z tego stosunku: czy może on na podstawie rozpoznawalnych okoliczności uważać dane działanie za świadczenie. Tylko do kondykcji odnoszą się reguły wyłączające zwrot wzbogacenia opisane w art. 411 kc.

Całokształt okoliczności rozpoznanej sprawy, w tym sposób realizacji przez powoda części zajęć egzekucyjnych, z przekazywaniem informacji o przelewie wierzytelności, argumentacja podnoszona przez powoda na obronę swego stanowiska procesowego w sprawie XIII C 856/18 Sądu Okręgowego w Poznaniu – XIII Wydział Zamiejscowy z siedzibą w L. oraz w sprawie apelacyjnej Sądu Apelacyjnego w Poznaniu o sygnaturze akta I ACa 1050/19, czy też podnoszona przez apelującego kwestia przymusu realizacji zajęcia, a przede wszystkim przedstawione wyżej rozważania w przedmiocie charakteru prawnej czynności podejmowanych w celu realizacji przez dłużnika wierzytelności jej zajęcia egzekucyjnego wskazuje, iż skarżący przekazując te środki pieniężne organowi egzekucyjnemu nie spełniał świadczenia w rozumieniu przepisów o nienależnym świadczeniu, stąd zastosowanie przez Sąd jako podstawa oddalenia powództwa przepisu art. 411 pkt 1 kc było bezpodstawne.

W ocenie Sądu Apelacyjnego podstawę rozstrzygnięcia w rozpoznawanej sprawie powinien stanowić art. 405 kc, zgodnie ze stanowiskiem strony powodowej zawartym w pozwie.

Zgodnie z przepisem art. 405 kc kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości.

Z przytoczonego przepisu wynikają trzy pozytywne przesłanki powstania roszczenia o zwrot bezpodstawnego wzbogacenia: uzyskanie korzyści majątkowej (wzbogacenie), kosztem innej osoby, bez podstawy prawnej.

Z punktu widzenia bezpodstawnego wzbogacenia jest rzeczą obojętną, czy określona wartość przeszła bezpośrednio, czy pośrednio z jednego majątku do drugiego, byleby zachodziła więź między zubożeniem a wzbogaceniem. Należy zatem uznać, że związek pomiędzy wzbogaceniem a zubożeniem należy ujmować elastycznie, gdyż może on być pośredni, a powiązanie mieć charakter wieloczłonowy.

Przesłanką roszczenia z bezpodstawnego wzbogacenia nie jest wina czy bezprawność działania wzbogaconego lub jakiegokolwiek podmiotu, gdyż do bezpodstawnego wzbogacenia nie znajdują zastosowania przepisy o odpowiedzialności odszkodowawczej, stąd jakiegokolwiek rozważania w zakresie dobrej czy złe wiary są bezprzedmiotowe. Przesłanką bezpodstawnego wzbogacenia nie jest również związek przyczynowo- skutkowy między zubożeniem a wzbogaceniem różnych podmiotów.

Dla roszczenia o zwrot bezpodstawnego wzbogacenia nie jest wymagane, aby nastąpiło przejście określonej korzyści z majątku zubożonego do majątku wzbogaconego, rozumianego w ten sposób, że określona korzyść wyszła z jednego majątku i przeszła do drugiego majątku, gdyż zubożenie może być związane także z tym, iż majątek nie uległ powiększeniu, a wzbogacenie na tym, że doszło do zaoszczędzenia na koniecznych wydatkach, albo też nastąpiło zmniejszenie pasywów. Ta ostatnia sytuacja ma miejsce w niniejszej sprawie.

Uzyskanie przez pozwanego korzyści majątkowej w postaci zmniejszenia pasywów (zaspokojenia wierzycieli pozwanego w toku sądowych postępowań egzekucyjnych), nastąpiło kosztem majątku powoda, bez podstawy prawnej, gdyż w dniu przekazania środków komornikowi sądowemu, powód nie był zobowiązany do ich świadczenia na rzecz pozwanego w oparciu o ważną podstawę prawną, gdyż pozwany dokonał wcześniej cesji przedmiotowej wierzytelności na rzecz innego podmiotu. Majątek powoda, w dniu przekazania środków pieniężnych w kwocie 231 735,26 zł komornikowi sądowemu, był obciążony długiem na rzecz innego podmiotu, Banku (...)we W., w wysokości co najmniej równej środkom przekazanych komornikowi sądowemu, stąd przekazanie komornikowi sądowemu tych środków doprowadziło do zubożenia powoda o kwotę dochodzoną w niniejszym procesie oraz bezpodstawnego wzbogacenia pozwanego przez zmniejszenie o tę kwotę pasywów pozwanego. Tym samym powstały wszystkie konieczne przesłanki roszczenia powoda z bezpodstawnego wzbogacenia.

Wobec powyższego Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok i zasądził od pozwanego na rzecz powoda żądana w pozwie i wynikającą z zebranego materiału dowodowego kwotę 231 735,26 zł. Zasądzona kwota była bezsporna, a ponadto wynika z zebranego w sprawie materiału dowodowego, w tym z wyroku wydanego w sprawie XIII C 856/18 Sądu Okręgowego w Poznaniu – XIII Wydział Zamiejscowy z siedzibą w L. oraz w sprawie apelacyjnej Sądu Apelacyjnego w Poznaniu o sygnaturze akta I ACa 1050/19, a także mieści się w łącznej kwocie środków pieniężnych przekazanych w sprawach egzekucyjnych przez powoda w wykonaniu zajęć wierzytelności.

Sąd Apelacyjny zasądził odsetki ustawowe za opóźnienie od kwoty 231 735,26 zł od dnia 30 kwietnia 2021 r., oddalając żądanie powoda w tym przedmiocie w pozostałym zakresie.

Roszczenie o zwrot bezpodstawnego wzbogacenia ma charakter co do zasady bezterminowy, a wymagalność przedmiotowego roszczenia zależy od wezwania wzbogaconego do zwrotu (art. 455 kc).

Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 15 stycznia 2021 r. (I (...) 19/21) wskazał, że dług z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia jest długiem bezterminowym, zatem zwrot korzyści uzyskanej z tego tytułu powinien nastąpić przy uwzględnieniu regulacji przewidzianej w art. 455 kc - niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do zwrotu bezpodstawnego wzbogacenia.

Powód do pozwu dołączył wprawdzie kserokopię wezwania do zapłaty kwoty 231 735,26 zł z dnia 17 grudnia 2020 r. skierowanego do pozwanego, jednakże nie dołączył do pisma dowodu jego doręczenia pozwanemu, czy też chociażby dowodu nadania (na piśmie widnieje jedynie pieczęć z adnotacją o wysłaniu pisma 18 grudnia 2020 r.), stąd brak

podstaw do ustalenia, że wezwanie to dotarło do pozwanego w sposób umożliwiający zapoznanie się z jego treścią (art. 61 kc), a tym samym, że roszczenie powoda stało się wymagalne na skutek doręczenia tego pisma.

Formą wezwania do spełnienia świadczenia (art. 455 kc) może być doręczenie pozwanemu odpisu pozwu zawierającego skonkretyzowane żądanie. Pozwanemu odpis pozwu, spełniający wymogi z art. 455 kc, został doręczony w dniu 29 kwietnia 2021 r., co wynika ze zwrotnego potwierdzenia odbioru na karcie 88 akt sprawy.

Wobec tego, że odpis pozwu został doręczony pozwanemu w dniu 29 kwietnia 2021 r., a z treści pozwu pozwany mógł poznać zarówno przedmiot żądania, jak też podstawę faktyczną dochodzonego roszczenia, co umożliwiło pozwanemu zajęcie stanowiska, ze zweryfikowaniem twierdzeń powoda, to należało przyjąć w tym stanie rzeczy, że niezwłoczne spełnienie świadczenia w rozumieniu art. 455 kc, z uwagi na charakter roszczenia oraz wysokość żądanej kwoty, mogło nastąpić w terminie siedmiu dni od dnia doręczenia odpisu pozwu, do dnia 6 maja 2021 r., a zatem pozwany pozostaje w opóźnieniu od dnia 7 maja 2021 r. i od tej też daty należało zasądzić ustawowe odsetki za opóźnienie na rzecz powoda, z oddaleniem żądania w tym przedmiocie w pozostałym zakresie. Niezwłoczne spełnienie zgodnie z art. 455 kc nie oznacza natychmiastowego jego spełnienia, lecz spełnienia bez nieuzasadnionej zwłoki.

Wobec powyższego Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 kpc zmienił zaskarżony wyrok, redagując jego zmienioną treść w całości z uwagi na podstawę oddalenia powództwa przez Sąd Okręgowy, w ten sposób, że w punkcie 1. zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 231 735,26 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 7 maja 2021 r. do dnia zapłaty, a w punkcie 3. zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 11 587 zł z tytułu zwrotu kosztów sądowych oraz kwotę 10 817 zł z tytułu zwrotu kosztów zastępstwa procesowego, z ustawowymi odsetkami za opóźnienie za czas po upływie tygodnia od dnia ogłoszenia niniejszego wyroku do dnia zapłaty, oddalając powództwo w pozostałym zakresie (punkt 2.).

Na koszty procesu poniesione przez powoda w postępowaniu przed Sądem Okręgowy, a należne od pozwanego, składa się opłata sądowa od pozwu oraz koszty zastępstwa procesowego wraz z opłatą skarbową od udzielonego pełnomocnictwa. Sąd o kosztach procesu orzekł na podstawie art. 98 § 1,1¹ i 3 kpc w zw. z art. 100 kpc, przyjmując, że powód uległ pozwanemu jedynie w zakresie części akcesoryjnego żądania odsetkowego, przy uwzględnieniu w całości żądania głównego. Koszty zastępstwa procesowego ustalono na podstawie oraz §§ 1 i 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie, odpowiednio do wartości przedmiotu sporu.

Sąd odwoławczy oddalił w tym samym zakresie, co oddalone powództwo, apelację powoda jako bezzasadną na podstawie art. 385 kpc (punkt II.).

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono odpowiednio do jego wyniku na podstawie przepisów art. 108 § 1 kpc w zw. z art. 98 § 1,1¹ i 3 kpc i art. 100 kpc oraz §§ 1 i 2 pkt 7 w zw. § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie, kierując się analogiczną argumentacją, jak w przypadku orzeczenia o kosztach procesu w postępowaniu przed Sądem I instancji.

Mikołaj Tomaszewski Maciej Rozpędowski Bogdan Wysocki